

УДК 316.61

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.35.15>

## КРИПТОГРАМА ОСОБИСТОСТІ: ЗНАКИ ТА СИМВОЛИ СУЧАСНИХ ЗМІН

**Олена Уваркіна**

*Національний технічний університет України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,  
Інститут спеціального зв'язку та захисту інформації  
вул. Верхньоключова, 4, 03056, м. Київ, Україна*

У статті здійснено аналіз актуальних проблем формування сучасної особистості та каузальності сутнісних змін її структури під впливом сьогодення через реалізацію алгоритму криптограми. Досліджено, що реалізація алгоритму криптограми дає можливість виявити основні знаки та символи змін традиційної матриці особистості. Визначено вплив динамічних процесів у глобальному інформаційному просторі та пандемії COVID-19 на розвиток компетентнісної парадигми та переакцентування її пріоритетів на комунікацію через засоби інформаційного зв'язку та віртуалізацію особистості. Доведено, що в умовах інформогенезу нова віртуальна особистість елімінує старі компетентності й створює сучасний потенціал можливостей власного розвитку за допомогою саморозвитку та самоактуалізації. На підставі складних символів логічних якісних змін обґрунтовано еволюцію особистості в бік стану трансцендентності, котрий забезпечує швидку адаптацію до реальних змін та стимулює особистість до ефективного досягнення нових рівнів розвитку. Визначено приховану зміну ціннісних орієнтацій особистості, які в умовах експоненціальної інформатизації впливають на певні межі та пріоритети формування діапазону потреб та світоглядних азимутів особистості. Доведено, що безпековий вимір сучасної особистості характеризується відчуженням науки й техніки від людини, зменшенням впливу цивілізаційних гуманістичних імперативів на розвиток науково-технічного прогресу у світі та мінімізацією вразливості зовнішніх і внутрішніх факторів на особистість. Рефлексія прихованих кодових ознак сучасної особистості та виявлений каузальний зв'язок між інформатизацією, глобалізацією, безпекою та трансцендентністю особистості доводить у перспективі переосмислення відомих концепцій та доктрин теорії особистості у нових реаліях сьогодення.

*Ключові слова:* особистість, криптограма, інформатизація, віртуалізація, безпека, цінності, саморозвиток, самотрансцендентність.

**Постановка проблеми.** Сучасна особистість під впливом експоненціальних технічних, інформаційних, гуманітарних змін у суспільстві модернізується і трансформується у нових реаліях життя для виконання своїх основних діяльнісних завдань і функцій. Проблема розвитку особистості у реаліях сучасності є пріоритетним завданням політики держави, але узвичаєні стандарти наукових підходів до вивчення особистості здебільшого втрачають свою ефективність перед викликами сьогодення, ускладнюють проблеми формування сучасної особистості та не пропонують переконливих ідей розвитку цього питання в інтелектуально-освітньому просторі країни.

Потреба з'ясування сутнісних ознак сучасної особистості, її трансформації та модернізації під впливом нових парадигм у суспільстві зумовлює необхідність системного дослідження розв'язання каузальності змін через методику криптограм.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Філософська рефлексія сучасної наукової літератури засвідчила те, що питанням розвитку особистості репрезентовано численні дослідження, а проблемний горизонт феномена особистості виходить за межі підвалин філософського пізнання в амплітуди політичних, педагогічних, психологічних, історичних

та юридичних наук. Однак аналіз сучасних публікацій з проблеми розвитку особистості показав так званий гомеостаз у дослідженні особистості, не адаптованість до каузальності суспільних змін та переважно ітераційні процеси наукового пошуку. Спробу розроблення нових підходів та шляхів у питанні формування та становлення особистості засвідчили у своїх працях вітчизняні філософи В. Білоус, М. Лукашевич, В. Мельник, М. Михальченко, В. Первак, В. Рябченко, З. Самчук, Н. Скотна. Інтелектуальному пошуку психологічних напрямів розвитку сучасної особистості присвятили свої публікації М. Боришевський, Ж. Вірна, С. Максименко, Е. Помиткін, М.-Л. Чепи, Н. Чепелева. Багатоаспектний сучасний аналіз феномена особистості представлений у роботі професора, лікаря П. Назара, який науково обґрунтовує системні зміни у традиційних підходах до вивчення людини як особистості. Використання методу криптограми у дослідженні особистості скорегує дефініції поняття у сучасні проблемні азимути реалій сьогодення.

**Мета статті** полягає в аналізі актуальних проблем формування сучасної особистості та каузальності сутнісних змін її структури під впливом сьогодення через реалізацію алгоритму криптограми.

**Виклад основного матеріалу.** Феномен особистості як предмет наукового дослідження своєю долею завдячує перш за все багатьом працям у різних галузях знань, у яких було використано комплекс методів для з'ясування характеристик, структури, функцій та пропозицій оптимізації цього складного явища. Спроби упорядкування, систематизації та концептуалізації теорій особистості вже набули очевидних ознак, але проблема формування особистості для сучасності залишається актуальною і пріоритетною для будь-якої діяльності людини. У науковій літературі концепт особистості не розглядався з позицій криптографії, а саме дешифрування розлогого проблемного горизонту особистості, тому використання методу криптограми для визначення сутнісних змін у підходах до формування сучасної особистості у реаліях сьогодення актуалізує дослідницький потенціал нових способів побудови та обґрунтування системи знань про особистість.

Оскільки вибір методу має вирішальне значення для загального напрямку дослідження та його результату, ми вважаємо, що метод криптограми має ознаки онтологічно-процедурної тріади «мета – засіб – результат» і достатній функціональний інструментарій. Етимологічне походження терміна «криптограма» складається із суми двох чітко визначених елементів. В перекладі з грецької “kriptos” означає «прихований», “gramma” – «написання». Такий прихований, зашифрований зміст феномена особистості розкривається за допомогою набору встановлених правил та ключа для шифру, котрий на початку є тільки апостеріорним припущенням (гіпотезою) наявності реальних змін та появи нових знаків і символів.

З огляду на зазначену обставину на основі методу криптограми виділяємо такі чотири етапи аналітичних досліджень сутнісних характеристик особистості:

- визначення основ (загальних положень, основних підходів);
- з'ясування особливостей;
- виявлення протиріч;
- встановлення каузальності змін.

Сьогодні чимало дослідників визнають, що підвалинами теорії особистості є стародавні філософські трактати античності, праці середньовічних філософів і трактати соціально-філософської думки епохи Відродження та Нового часу. З того часу рефлексійне нашірвання змістовних характеристик поняття «особистість», яке здійснювалось впродовж попередніх століть, сформувало діаметрально протилежні за змістом концепції феномена особистості. Втім, користуючись зауваженням Бенедикта Спінози, що кожне визначення

є запереченням, а чим ширше обсяг поняття, тим вужче його змістовна частина, можна узагальнити суттєві ознаки філософського пізнання того часу та сучасних досліджень і визначити, що під особистістю розуміють конкретну, цілісну людську індивідуальність у єдності її природних і соціальних якостей. Окрему нішу у питанні розвитку особистості посідає гостра полеміка співвідношення біологічного та соціального у природі особистості. В результаті цієї багаторічної дискусії обґрунтовано ідею біосоціальності природи особистості, згідно з якою людина є «живою системою, єдністю фізичного та духовного, природного та соціального, успадкованого та набутого» [1, с. 137].

Останнім часом усе очевидніших ознак для теорії особистості набуває теза про зміни потреб особистості під впливом глобальних процесів у суспільстві. Під час трансформацій відбувається базисний розрив традиційної матриці особистості, який спрямовує її діяльність у певному напрямку. Як зазначав Сократ, державу створюють наші потреби, тому сьогодні, на етапі експоненціальної світової інформатизації, виникає кардинальна зміна потреб особистості та прагнення до нового розвитку.

В умовах пандемії COVID-19, яка передбачає обмеження пересування, інформогенез суспільства дав можливість активувати інтернет-простір для реалізації потреб особистості та переакцентувати її професійну діяльність на комунікацію через засоби інформаційного зв'язку. Принагідно зауважимо, що, аналізуючи цивілізаційні процеси, Елвін Тоффлер прогнозував новий етап розвитку світового інформаційного простору, в якому інформація набуде значення більшої цінності, ніж будь-коли раніше, нова цивілізація перебудує систему освіти та наукові дослідження, передусім реорганізує засоби масової інформації. Він зазначав, що прискорені зміни в суспільстві супроводжуються паралельно прискореними змінами в природі особистості, тому «давні образи, оперті на минулу реальність, доводитися змінювати, бо, якщо ми їх не поновимо, наші дії відірвуться від реальності, а ми ставатимемо все менш і менш компетентними. Інакше жити просто неможливо» [2, с. 312, 143].

Глобальний інформаційний простір дійсно змінює сучасну компетентнісну парадигму та впливає на конкурентоспроможність особистості. Так звана віртуалізація особистості, яка ще донедавна асоціювалася з мовно-технічними ознаками (“user name”, “nickname”, “login”, “virtual character”, “virtual persona”, “robot”, “bot” тощо) для ідентифікації користувача в інтернет-комунікації, на сучасному етапі стала пріоритетною потребою особистості у досягненні професійного успіху та зростання. Нова віртуальна особистість вже не заглиблена у віртуальну реальність, вона використовує віртуальний простір для відтворення реальності та її швидкого поширення й системного закріплення як нового способу буття, а віртуальні символи й знаки посилюють її впізнаваність у реальній професійній діяльності.

Рефлектуючи щодо цього аспекту, маємо зазначити тісний зв'язок криптограми особистості та інформації як особливої форми зв'язку через спеціальні технічні засоби її збирання, передання та оброблення. Відомо, що інформація складається з різних кодових символів, для розуміння та використання яких особистість має володіти відповідним інформаційним тезаурусом, тому сучасна віртуальна особистість нового рівня інформаційної компетентності повинна розрізняти принаймні інформацію сприйняття (знак) та змістовну інформацію (означення знака), а також міри релевантності і пертинентності в інформаційно-пошукових системах. Постійне збільшення кількісних символів інформації, зростання обсягу знань у галузі кібернетики та теорії систем змінюють наукові концепції теорії інформації, виявляють її нові можливості та характеристики. Під впливом експоненціальної інформатизації суспільства особистість елімінує старі знаки й символи, оновлює

свій інформаційний тезаурус, виявляє складні символи логічних якісних змін, котрі поступово стають новим потенціалом для її розвитку та зміцнення.

Актуалізуючи свій інформаційний потенціал, особистість підвищує значення власної здатності до самоактуалізації, що на сучасному етапі є найперспективнішою здібністю особистості до інтеграції в нові умови діяльності. Реалізація власної активності особистості відбувається через створення особливих засобів-знаків (матеріальних та ідеальних об'єктів), котрі активують психологічні механізми становлення особистості для інтегрування її внутрішнього світу. На думку С. Максименка, така нова сучасна концепція саморозвитку особистості через рефлексію власного досвіду дає особистості змогу самій визначати напрями власного розвитку, контролювати його та нести за нього відповідальність [3, с. 5]. Безперечно, саморозвиток та самоактуалізація особистості сприяють її швидкій адаптації до реальних змін та еволюціонують її трансцендентний стан у бік інтенсивної ідентифікації себе у просторі нових можливостей. Фактори внутрішньої стимуляції порівняно із зовнішніми інтенціями завжди більш ефективні у набутті нових знаків і символів для самоутвердження особистості у своєму виборі правильного напрямку розвитку в умовах суспільних перетворень та готовності до змін задля досягнення нових рівнів, тому самотрансцендентний стан особистості переконливо доводить наявність прихованих ознак криптограми сучасної особистості.

Об'єктивно порівнюючи зовнішні на внутрішні фактори впливу на зміни у структурі особистості, визнаємо, що є небезпека негативного впливу інформації на ціннісний підмурівок особистості. Між дослідниками завжди існували істотні розбіжності та протиріччя щодо користі інтернет-технологій. Зокрема, чимало науковців визнають, що зі збільшенням потоків інформації «існує реальна небезпека поглинання або розмивання традиційної системи цінностей суспільства», «небезпека нечесних стосунків, взаємного використання, експлуатації» [4, с. 29, 31]. Водночас не варто поспішати погоджуватися із таким технологічним концептом інтерактивного впливу на особистість. Щодо цього Еріх Фромм писав таке: «Здорове суспільство стимулює творчу працю, розвиває розум, об'єктивність, почуття власного «Я». Нездорове ж суспільство породжує взаємну ворожнечу, недовіру, перетворює людину на об'єкт маніпуляції та експлуатації. Між іншим, суспільство може виконувати обидві функції. Здебільшого воно так і діє: питання лише в тому, яким є баланс позитивного та негативного впливів» [5, с. 333]. Така дихотомія впливів апіорі іманентна природі особистості. Водночас ніякі зміни не зможуть вплинути на субстанційну структуру особистості, якщо вони не закріпляться, не легітимуються, як зазначав Е. Фромм, на рівні серця людини.

Зрештою, визнаючи вплив глобалізації та технократизованого соціуму на розвиток ціннісної складової частини сучасної особистості, маємо звернути увагу на філософську рефлексію Зореслава Самчука щодо принципово неможливого «існування універсальних, абсолютних, загальнолюдських цінностей, оскільки насправді будь-яка цінність є аксіологічне відносною, залежною від конкретно-історичного формату (соціально-культурного, цивілізаційного, телеологічного, аксіологічного, етичного тощо)» [6, с. 429]. Втім, очевидно, що цінності особистості є своєрідною кореневою системою, змістовно-критеріальним базисом, котрий координує певні межі та пріоритети формування діапазону потреб і світоглядних азимутів особистості.

Небезпека змін у змістовних характеристиках особистості не обмежується ціннісними аспектами проблеми. Науковці бачать реальну проблему небезпеки відчуження науки й техніки від людини, посилення технічного складника та зменшення впливу цивілізаційних гуманістичних імперативів на розвиток науково-технічного прогресу у світі. Як спра-

ведливо зазначає Володимир Мельник, «у ХХІ ст. ми вступили у принципово нову фазу людської цивілізації, коли наявні суперечності знімаються як результат не заперечення розвитку людського в людині через технізацію її діяльності, а досягнення такого стану технізації соціальних процесів відбувається, коли техніка стає сферою реалізації сутнісних сил людини, розвитку творчого, гуманістичного начала у ній» [7, с. 16].

Епоха Інтернету речей (IoT) все більше мінімізує безпосередній вплив людини на організацію життєдіяльності суспільства. Поява колаборативних роботів (“human-robot collaboration”) та роботів-гуманоїдів (наприклад, японського HRP-4C) з різними видами програмного та інтелектуального керування, які спроектовані для спільної діяльності з людиною, дійсно становлять конкурентну перевагу у швидкості та якості виконання багатьох професійних компетентностей особистості, тому збереження балансу між людиною та сучасними технологіями є пріоритетним завданням особистісної безпеки та самозбереження людини.

Останнім часом діапазон небезпек для сучасної особистості суттєво збільшується. У добу глобалізації та інформатизації уникнення загроз для безпеки особистості стає головною турботою суспільства. Відомо, що діада «безпека – небезпека» належать до числа взаємопов'язаних понять, динаміка яких залежить від мінімізації вразливості зовнішніх і внутрішніх факторів на особистість. Однією з особливостей сучасної особистості є її здатність швидко адаптуватися до змін безпекового середовища й створити безпечні умови власної життєдіяльності з використанням соціальних, інтелектуальних, особистісних та фізичних ресурсів.

Сучасний вектор забезпечення безпеки особистості визначається особливостями світових трансформацій, які характеризуються високим ступенем невизначеності і непередбачуваності та створюють дефіцитарність ознак безпеки. Крім того, іманентна персоніфікація дефініції безпеки особистості передбачає об'єктивну та суб'єктивну оцінку можливих загроз, що ускладнює визначення ключа до шифру криптограми особистості. Втім, слід зазначити наявність очевидного каузального зв'язку між потребами та безпекою особистості. Повага до особистості та її прав на власний розвиток у різних проявах життєдіяльності є апіорним свідченням того, що теза «безпека людини – безпека країни» є яскравим символом та знаком сучасних змін.

**Висновки.** Реалізація алгоритму криптограми дала можливість виявити основні знаки та символи змін традиційної матриці особистості. Динамічні процеси у глобальному інформаційному просторі та пандемія COVID-19 вплинули на розвиток компетентнісної парадигми та переакцентували її пріоритети на комунікацію через засоби інформаційного зв'язку та віртуалізацію особистості. В умовах інформогенезу нова віртуальна особистість елімінує старі компетентності й створює сучасний потенціал можливостей власного розвитку за допомогою самоактуалізації. Обґрунтовано, що самотрансцендентність особистості забезпечує швидку адаптацію до реальних змін та стимулює особистість до ефективного досягнення нових рівнів розвитку. Визначено, що прихована зміна ціннісних орієнтацій особистості в умовах експоненціальної інформатизації впливає на певні межі та пріоритети формування діапазону потреб і світоглядних азимутів особистості. Доведено, що безпековий вимір сучасної особистості характеризується відчуженням науки й техніки від людини, зменшенням впливу цивілізаційних гуманістичних імперативів на розвиток науково-технічного прогресу та мінімізацією вразливості зовнішніх і внутрішніх факторів на особистість. Рефлексія прихованих кодових ознак сучасної особистості та виявлений каузальний зв'язок між інформатизацією, глобалізацією, безпекою та трансцендентністю особистості передбачає переосмислення відомих концепцій та доктрин теорії особистості у нових реаліях сьогодення.



**Список використаної літератури**

1. Скотна Н. Особа в розколотій цивілізації: освіта, світогляд дії : монографія. Львів : Українські технології, 2005. 384 с.
2. Тоффлер Е. Третя хвиля / пер. з англ. А. Євса. Київ : Всесвіт, 2000. 480 с.
3. Максименко С. Розвиток особистості – розгортання чи новоутворення? *Проблеми сучасної психології*. 2011. Вип. 14. С. 3–11. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/2227-6246/article/view/160783>.
4. Білоус В. Зміни потреб особистості під впливом сучасних технологій у нестабільному суспільстві. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2020. Вип. 29. С. 27–32. DOI: <https://doi.org/10/30970/PPS.2020.29.3>.
5. Фромм Э. Здоровое общество. *Психоанализ и культура: избранные труды Карен Хорни и Эриха Фромма* / ред. Г. Бурменская, Т. Панфилова. Москва : Юристъ, 1995. С. 273–596.
6. Самчук З. Світоглядні основи соціально-філософського дослідження ідеології: проблема критерії та пріоритетів вибору : монографія. Дніпропетровськ : АРТ-ПРЕС, 2009. Т. II. 904 с.
7. Мельник В. Філософські аспекти людиновимірності науково-технічного прогресу. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2020. Вип. 28. С. 9–17. DOI: <https://doi.org/10/30970/2307-1664.2020.28.1>.

**PERSONALITY CRYPTOGRAM: SIGNS AND SYMBOLS OF MODERN CHANGES****Olena Uvarkina**

*National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”,  
Institute of Specialized Communication and Information Security  
Verkhneklyuchova str., 4, 03056, Kyiv, Ukraine*

The article analyzes the actual problems of the formation of a modern personality and the causality of essential changes in its structure under the influence of the present through the implementation of the cryptogram algorithm. It is proved that the implementation of the cryptogram algorithm makes it possible to identify the main signs and symbols of changes in the traditional personality matrix. The influence of dynamic processes in the global information space and the COVID-19 pandemic on the development of the competence paradigm and the re-emphasis of its priorities on communication through information communications and personal virtualization has been determined. It is proved that under the conditions of information genesis, a new virtual personality eliminates old competencies and creates a modern potential for self-development opportunities with the help of self-development and self-actualization. On the basis of complex symbols of logical qualitative changes, the evolution of the personality towards the state of transcendence is justified, which ensures quick adaptation to real changes and stimulates the personality to effectively achieve new levels of development. Latent changes in the value orientations of the individual have been identified, which, in the conditions of exponential informatization, affect certain boundaries and priorities of the formation of the range of needs and ideological azimuths of the individual. It has been proved that the level of security of a modern person is characterized by the alienation of science and technology from a person, a decrease in the influence of civilizational humanistic imperatives on the development of scientific and technological progress in the world and a minimization of the vulnerability of external and internal factors on the person. Reflection of the hidden code features of the modern personality revealed a causal link between informatization, globalization, security and personality transcendence, which proves the promising rethinking of well-known concepts and doctrines of personality theory in new realities.

*Key words:* personality, cryptogram, informatization, virtualization, security, values, self-development, self-transcendence.